

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

30.06.2016

м.Ужгород

№ 04-19/38-рк/к

Ужгородський міський відділ державної
реєстрації актів цивільного стану
Головного територіального управління
юстиції у Закарпатській області
вул. Небесної Сотні, 5, м. Ужгород, 88000

Про припинення дій, які містять ознаки
порушення законодавства про захист
економічної конкуренції

Адміністративна колегія Закарпатського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України за результатами планової перевірки додержання вимог законодавства про захист економічної конкуренції Ужгородським міським відділом державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області,

встановила:

Відповідно до статті 4 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» відділи державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції є органами державної реєстрації актів цивільного стану.

Правові та організаційні основи діяльності органів реєстрації актів громадянського стану визначає Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та Правила державної реєстрації актів цивільного стану, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», відділи державної реєстрації актів цивільного стану проводять державну реєстрацію народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті, вносять зміни до актових записів цивільного стану, поновлюють та анулюють їх; формують Державний реєстр актів цивільного стану громадян (надалі - Реєстр), ведуть його, зберігають архівний фонд; здійснюють відповідно до законодавства інші повноваження.

Згідно із статтею 20 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» за державну реєстрацію актів цивільного стану та за повторну видачу свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану і свідоцтв, що видаються у зв'язку із зміною і поновленням актових записів цивільного стану, справляється державне мито у розмірі, визначеному законом.

Окрім делегованих повноважень з реєстрації актів цивільного стану Ужгородський міський відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області (надалі - відділ ДРАЦС) надає платні послуги правового та технічного характеру.

Відділ ДРАЦС діє на підставі Положення про Ужгородський міський відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області (надалі – Положення), затвердженого наказом Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області від 22.04.2016 № 77/8, є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Юридична адреса: 88000, м. Ужгород, вул. Небесної Сотні, 5.

Ідентифікаційний код: 25999022.

Згідно Положення, основними завданнями відділу ДРАЦС є:

- забезпечення проведення державної реєстрації актів цивільного стану відповідно до вимог законодавства;
- забезпечення у межах визначеної компетенції реалізації громадянами особистих немайнових та майнових прав;
- збереження архівного фонду органів державної реєстрації актів цивільного стану;
- ведення з дотриманням вимог чинного законодавства Реєстру;
- видача свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану.

Відповідно до Положення, відділ ДРАЦС організовує та надає фізичним особам платні послуги, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

При реалізації повноважень щодо надання платних послуг з реєстрації актів цивільного стану, відділ ДРАЦС керується наказом Головного управління юстиції у Закарпатській області від 14.01.2011р. № 17/01-08, яким затверджено розмір плати за надання відділами державної реєстрації актів цивільного стану Закарпатської області платних послуг, Порядком надання платних послуг відділами державної реєстрації актів цивільного стану, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27.12.2010 № 3335/5 (надалі – Порядок), Правилами державної реєстрації актів громадянського стану в Україні, затвердженими наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5 (надалі – Правила), Переліком платних послуг, які можуть надаватися відділами державної реєстрації актів цивільного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2010 N 1168 (надалі – Перелік), Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», Сімейним кодексом України.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», актами цивільного стану є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті.

Згідно з наказом Головного управління юстиції у Закарпатській області від 14.01.2011р. № 17/01-08 (зі змінами) відділами ДРАЦС надаються наступні платні послуги:

1. Пошук актового запису цивільного стану без повідомлення заявником даних про рік державної реєстрації актів цивільного стану.

2. Пошук запису в метричних книгах, складених іншою ніж українська мовою до утворення органів державної реєстрації актів цивільного стану, за відсутності даних про рік складення запису.

3. Видача запрошення із зазначенням дати державної реєстрації шлюбу.

4. Надання правової допомоги, що включає складення заяв (анкет, прохань), у вирішенні питань щодо повторної видачі свідоцтв та інших документів про державну реєстрацію актів цивільного стану:

- відділами державної реєстрації актів цивільного стану не за місцем звернення заявника;

- компетентними органами іноземних держав.

5. Організація та проведення індивідуальних обрядів державної реєстрації шлюбу та народження (зокрема, обрядів ювілеїв весілля, обрядів заручин) з використанням різноманітних елементів урочистості:

- у відділі державної реєстрації актів цивільного стану;

- за межами відділу державної реєстрації актів цивільного стану;

- у вихідні та святкові дні.

6. Складення за проханням фізичних осіб заяв про державну реєстрацію актів цивільного стану, про повторну видачу свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану та витягів з Реєстру, про внесення змін до актових записів цивільного стану, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану.

7. Надання кур'єрських послуг виключно з:

- доставки та вручення фізичній особі за місцем її проживання (перебування) повторно виданих свідоцтв та інших документів про державну реєстрацію актів цивільного стану;

- доставки працівниками відділів державної реєстрації актів цивільного стану за місцем звернення заявника документів про державну реєстрацію актів цивільного стану до інших відділів державної реєстрації актів цивільного для службового користування органів державної реєстрації актів цивільного стану;

- доставки документів з метою їх легалізації для подальшого використання в іноземних державах.

8. Надання консультації з питань:

- застосування сімейного та цивільного законодавства;

- витребування документів про державну реєстрацію актів цивільного стану.

В частині надання платних послуг відділ ДРАЦС є суб'єктом господарювання у розумінні абзацу 12 статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

В територіальних межах м. Ужгород вищезазначені платні послуги надаються Ужгородським міським відділом державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області, Ужгородським районним відділом державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області та відділом державної реєстрації актів цивільного стану Управління державної реєстрації Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області.

Слід зазначити, що мешканцям міста Ужгород недоцільно звертатись за отриманням вищезазначених платних послуг до інших районних, міських, міськрайонних управлінь юстиції, у зв'язку з додатковими транспортними витратами та витратами часу.

Згідно з абзацом 3 частини 5 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» монопольним (домінуючим) вважається становище кожного з кількох суб'єктів господарювання, якщо сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70 відсотків.

Таким чином, Ужгородський міський відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області за результатами діяльності 2014-2015 років, та поточного періоду 2016 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг, пов'язаних з реєстрацією актів цивільного стану в територіальних межах м. Ужгород Закарпатської області.

Загальна сума отриманих коштів за надання платних послуг відділом ДРАЦС у 2014 році складала - 151 325,00 грн., у 2015 році – 148 240,00 грн., за 4 місяці 2016 року – 50 100,00 грн.

Відповідно до пункту 5 Порядку, надання платних послуг здійснюється **на бажання та за письмовою заявою фізичної особи**, в якій зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання (перебування) та вид платної послуги згідно з Переліком.

Зазначений Порядок передбачає, що працівники відділу державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язані попередити фізичну особу про вартість обраної послуги.

Розрахунок за платні послуги здійснюється в безготівковій формі шляхом попередньої оплати, що регламентовано пунктом 10 Порядку.

Платною послугою, пов'язаною з державною реєстрацією актів цивільного стану, зокрема, є послуга зі складення за проханням фізичних осіб заяв про: державну реєстрацію актів цивільного стану; повторну видачу свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, отримання витягів з Державного реєстру актів цивільного стану громадян; внесення змін до актових записів цивільного стану; поновлення та анулювання актових записів цивільного стану (пункт 7 Переліку).

Наказом Головного управління юстиції у Закарпатській області від 14.01.2011 № 17/01-08 було затверджено плату за вищезазначену послугу у розмірі 35,00 грн.

В ході перевірки документів щодо послуг державної реєстрації актів цивільного стану (заяв громадян, квитанцій про сплату тощо) було встановлено, що протягом 2014-2015 років та січня-квітня 2016 року у тексті **практично всіх** заяв щодо поінформованості про вартість обраної послуги, зокрема про: отримання витягу з Державного реєстру актів цивільного стану; реєстрацію розірвання шлюбу; видачу повторних свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану, - додатково міститься надрукований текст, про те, що фізична особа просить надати платну послугу зі складення відповідної заяви (пункт 7 Переліку).

Заявки щодо поінформованості про вартість обраної послуги зокрема про: отримання витягу з Державного реєстру актів цивільного стану; реєстрацію розірвання шлюбу; видачу повторних свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану (Див. рис. 1-3).

Скановані документи

Рис. 1-2

Скановані документи

Рис. 3

Фактично громадянин підписавши таку заяву, одночасно погоджується на отримання послуги, яка йому можливо не потрібна.

Отже, зміст заяв про поінформованість про вартість обраної послуги, передбачає одночасно додаткову необов'язкову послугу.

Заява про реєстрацію розірвання шлюбу, отримання витягу з Державного реєстру актів цивільного стану та повторних свідоцтв про державну реєстрацію акта цивільного стану, як документ, який містить прохання особи щодо здійснення своїх прав – заповнюється працівниками відділу ДРАЦС. В тексті заяви зазначається: прізвище, ім'я, по батькові та адреса заявника; прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої запитується свідоцтво; яке необхідне свідоцтво; коли і яким органом державної реєстрації актів цивільного стану складено актовий запис цивільного стану; мета запиту цього свідоцтва. Правила реєстрації актів цивільного стану містять форми всіх заяв, які потрібно заповнити.

З огляду на те, що форми заяв про надання послуг державної реєстрації актів цивільного стану є типовими, а їх заповнення є нескладним (зокрема, необхідно вказати прізвище, адресу тощо), вищенаведене може свідчити про те, що відділ ДРАЦС нав'язує громадянам послугу зі складення заяв.

Вказане підтверджується і тією обставиною, що в окремих випадках плата за послуги зі складання заяв була стягнута до моменту фактичного звернення споживача із заявою щодо поінформованості про вартість обраної послуги (Див. рис. 4-5).

Скановані документи

Рис. 4

Скановані документи

Рис. 5

Отже, при наданні послуг державної реєстрації актів цивільного стану, за винятком послуги реєстрації шлюбу, відділом РАЦС з громадян, окрім державного мита, протягом 2014-2015 років та січня-травня 2016 року одночасно стягувалась плата за послугу зі складення заяв у розмірі 35,00 грн.

Загалом за надання платної послуги зі складення за проханням фізичних осіб заяв відділом РАЦС у 2014 році отримано 76 895,00 грн., у 2015 році отримано 86 660,00 грн., протягом січня-квітень 2016 року отримано 39 690,00 грн.

Вищенаведене вказує на те, що відділ РАЦС нав'язує громадянам необов'язкову платну послугу під час надання таких послуг, як реєстрація розірвання шлюбу, отримання витягу з Державного реєстру актів цивільного стану; видачу повторних свідоцтв про державну реєстрацію акта цивільного стану.

Такі дії Ужгородського міського відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області, які полягають у нав'язуванні громадянам необов'язкової платної послуги зі складення заяв про реєстрацію розірвання шлюбу, видачу витягів з Державного реєстру актів цивільного стану та повторних свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, шляхом вчинення таких дій, що призвели або можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

На підставі викладеного та керуючись статтею 12, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» абзацом 7 пункту 3 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001. №32-р., зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за №291/5482, з метою запобігання порушень законодавства про захист економічної конкуренції адміністративна колегія територіального відділення,

р е к о м е н д у є :

1. Ужгородському міському відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області (ідентифікаційний код – 25999022) вжити заходи щодо недопущення в подальшому дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, шляхом вчинення таких дій, що призвели або можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. Про результати розгляду рекомендацій повідомити Закарпатське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України у десятиденний строк з дня їх отримання.

Відповідно до статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи посадовими особами, яким вони надані.

Згідно з частиною 3 статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи

суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате провадження закривається.

В.о. голови Відділення -
голова колегії:

В. Граб